

Vatten

Sjöar och vattendrag utgör viktiga landskapselement och är en stor tillgång för trafikantupplevelsen. Utblickar och vyer över vatten skapar variation och harmoni med skiftande karaktärer under dygnet och årstiderna. Samtidigt fungerar vattenspeglarna som landmärken i landskapet.

Princip för E22

På de sträckor där E22 passerar sjöar och vattendrag t ex Ringsjön och Hammarsjön kan enkla åtgärder såsom utglesning, gallring eller beskärning av vegetation skapa värdefulla utblickar som förhöjer trafikantupplevelsen på vägsträckan. Luckorna i vegetationen får dock inte bli för smala utan måste vara av en sådan längd att trafikanterna hinner uppfatta och njuta av vyn.

Belysning av vegetation, t ex Poppelraden utmed Hammarsjön, skulle ge värdefulla speglingar i vattnet som förstärker och förtydligar intrycket av vatten för trafikanterna.

Vy över Helge å, Kristianstad. Sjölandskapet är signifikant för staden. Belysning av Poppelraden skulle ge vackra speglingar i vattnet som förstärker trafikantens intryck av vatten.

Vy över Ringsjön. Ringsjöns vattenspegel är ett viktigt landskapselement och en stor tillgång för trafikantupplevelsen.

Bråån genom Rolsberga

Bäckar och åar

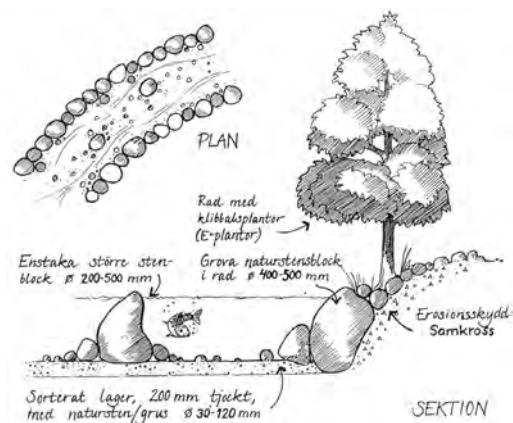
Bäckar och åar ger inte samma storslagna vyer och blir inte landmärken på samma sätt som sjöar och större vattendrag. Det är därmed inte sagt att de inte har en viktig roll i vägrummet. Utmed mindre vattendrag förekommer ofta naturliga vegetationsridåer som i sin tur ger landskapet en egen karaktär. Speciellt i öppna landskap kan bäckar och åars sträckning läsas med hjälp av strandvegetationen. Vegetationen bildar i sin tur naturliga korridorer för småvilt och skydd åt lite större vilt.

Princip för E22

Vid nyprojektering och även vid ombyggnad förekommer det relativt ofta att korsande vattendrag måste ledas om i ny sträckning. I utredningsområdet kan så bli fallet med Vramsån och Skräbeån.

Vid omläggning av vattendragen är det av yttersta vikt att återställande görs. Målet med återställandet är att vattendraget och dess ursprungliga omgivning återskapas på den nya platsen. Finns det fisk eller övrig vattenfauna måste även bottenmiljön, vattenkvaliten och vattenföringen återskapas så livet i vattendraget fortlöper.

För att förtydliga åarna som landskapselement för trafikanterna kan skyltar med vattendragens namn sättas upp. Eventuella bullerskärmar på broarna bör vara genomsiktliga och broräcken bör medge utblick. För att ytterligare förstärka intrycket av vattendragen kan vegetationen i anslutning till broarna ljussättas.

Principsektion för nyanläggning av bäckmiljöer
(Ur Vågar och våtmarker, Vägverket Region Väst 1998)

Diken

Naturliga diken eller befintliga vägdiken, med många år på nacken, har ofta en varierande vattenmängd. Detta medför att det förekommer en flora som kan klara dessa variationer i vattenflödet.

Princip för E22

Anlagda diken ska eftersträva ett naturligt utseende och vegetationsbeks. Ett växtjordstäckes ska alltid täcka inner- och ytter-slänter. Slänterna kan gräsbesås alternativt kläs med avbanad växtjord från platsen för en naturlig etablering av vegetation.

Vallebäcken, ett biflöde till Suseån i Halland, är våtmarksobjekt utmed i E6. Vallebäcken tjänar som gott referensexempel.

Här har man efter omläggning av bäcken eftersträvat att återge vattendraget dess ekologiska funktioner. Se principskiss ovan till vänster!

Objekt Skogby utmed E6 i Halland, en seriekopplad vägdagvattendamm som fördröjer vattnet innan det släpps ut i Suseån.

Vägdagvattendammar

Vattenmagasin för vägdagvatten ska fungera som sedimentationsdammar, kvävefällor, saneringsmagasin och bräddavlopp vid olyckor med farligt gods etc. Förutom denna tekniska funktion kan magasinet även fungera som en biotop för flora och fauna och även bli ett tillskott i vägmiljön. För att möjliggöra detta är det ytterst viktigt att vattenmagasinen detaljutformas och förankras i landskapet. Rening av vägdagvatten kan också med fördel kombineras med rening av vatten från åkrarna som är i jordbrukets intresse.

Princip för E22

Vägdagvattenmagasin kommer att behöva anläggas utmed E22. En naturlig form på magasinen ska eftersträvas så att dammen förankras i omgivningen och känns naturlig. En naturlig form på dammen kräver i de flesta fall en större areal än ett rektangulärt magasin. Det leder till att avdelningen för marklösen redan i ett tidigt skede måste ta upp diskussionen med markägaren om detta. Det är också viktigt att i projekteringen se vatten och vegetation som en enhet som ska samverka. Vatten och vegetation ska alltid projekteras samtidigt. För att öka sedimenteringen och minska vattnets hastighet i dammen bör bottenytan variera på tvären mot vattenflödet. För att kunna garantera en öppen vattenyta ska vattendjupet i dammen på minst ett ställe vara > 2 m.

Poppelrader, sk läplanteringar, i trakten av Fjälkinge utgör ett positivt inslag i vägmiljön.

Vegetation

Vegetation i en vägmiljö är inte bara positivt ur trafikantsynpunkt utan har flera andra värden. Vegetation kan fungera som optisk ledning och bländskydd för trafikanterna samt förankra och förstärka linjeföringen av vägen. Vegetation signalerar, genom typiskt förekommande arter, olika landskapstyper på samma sätt som olika byggmaterial signalerar byggnadstyp i ett landskap. Vegetation kan också beroende på växtmaterial och skötselinsatser signalera stad eller landsbygd.

De äldre alléerna som anknyter till väg E22 utmed sträckan Hurva - Bromölla, har som regel såväl högt kulturhistoriskt värde som ekologiskt och biologiskt värde. Flertalet är upptagna i Vägverkets allévårdsplan. I ett uppodlat landskap är alléernas vägar kanter i många fall den sista resten av gamla slätter- och betesmarker och där finns en artrik flora.

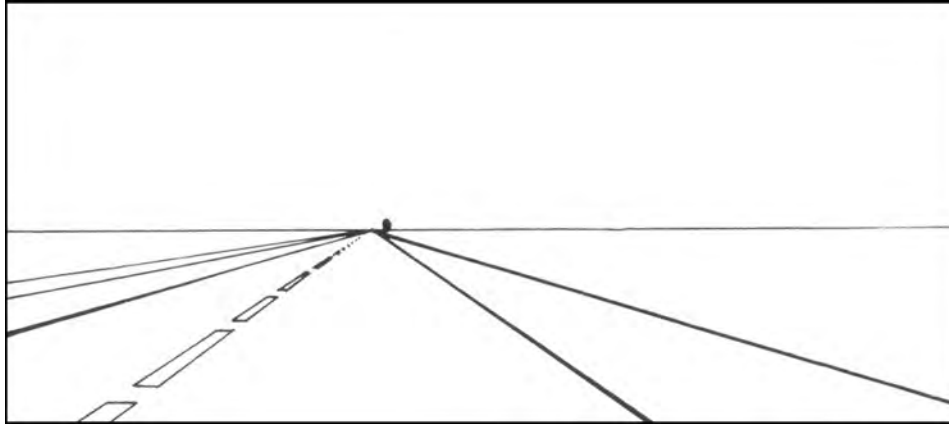
Äldre alléträd hyser insekter som i vissa fall är både sällsynta och hotade.

Befintlig vegetation

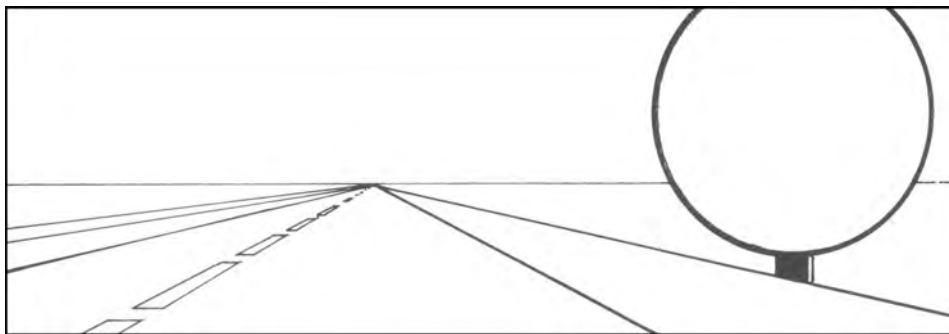
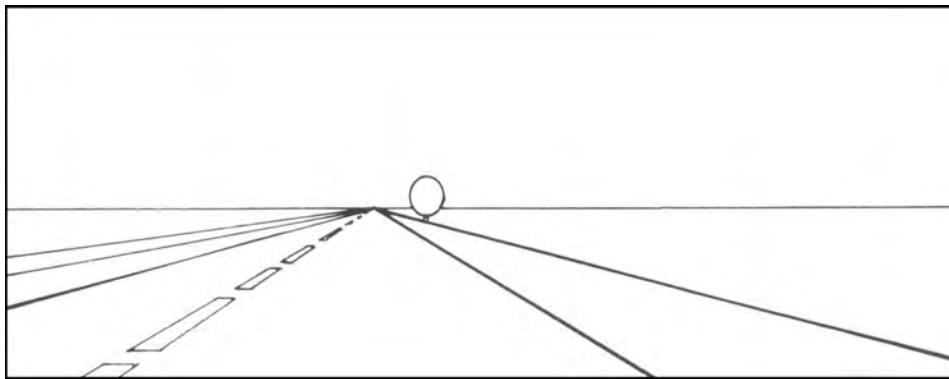
Befintlig vegetation är uppvuxen, bildar volym och ger ett färdigt uttryck. En annan stor fördel är de kostnadsbesparingar som kan göras om befintlig vegetation sparas. Den vegetation som växer på platsen består av arter som trivs i den specifika miljön och få plantor dör ut. Vegetationen är etablerad och ingen etablerings- och underhållsskötsel krävs. Det underhåll som eventuellt kan tänkas behövas är gallring. Men gallringen kan å sin sida vara en fördel då den kan förstärka vägrummet beroende på vilken typ av gallring som genomförs.

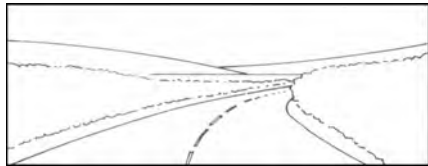
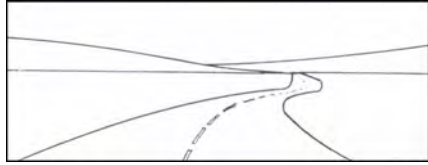
Princip för E22

Den befintliga vegetation som finns i vägområdet ska till så stor del som möjligt sparas. Detta är speciellt viktigt vid rast- och informationsplatser där trafikanterna lämnar huvudvägen för rast och vila. Här kan den befintliga vegetationen direkt utgöra en

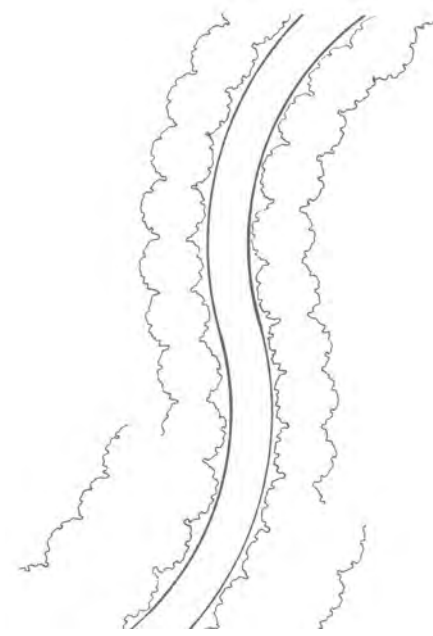
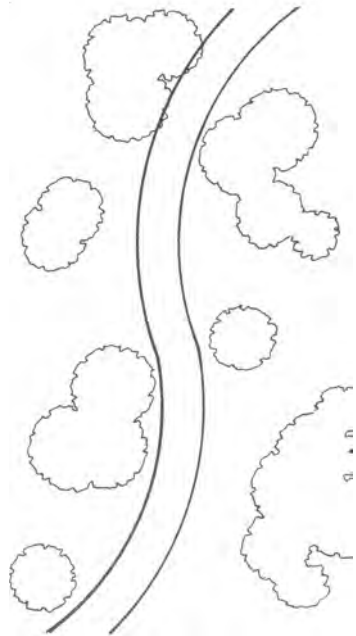

*Vegetation kan ge optisk ledning
samt förankra vägens linjeföring
i landskapet.*

*Allén vid infarten till Årups gård.
De äldre alléerna i det uppodlade landskapet är värdefulla för
landskapsbilden. De har som regel såväl högt kulturhistoriskt
värde som biologiskt och ekologiskt värde.*

*Olika exempel på hur
vegetation förankrar
vägens linjeföring.
"Roadform and
Townscape" Jim
McCluskey*

ridå mot trafikbrus och ge en känsla av avskildhet från trafiken. Sparad vegetation i trafikplatser är också ett tillskott till vägmiljön. Trafikplatserna tenderar att bli stora öppna ytor där vägar och ramper ger platsen ett sterilt intryck. I trafikplatsen fungerar uppväxt vegetation direkt som bländskydd och optisk ledning. I området för den nya trafikplatsen vid Gualöv sparas så mycket som möjligt av de befintliga tallarna.

Nyplantering av vegetation

Den kompletterande vegetationen bör utgöras av växtmaterial som är naturligt förekommande i landskapet. Planteringar vid stadsnära in- och utfarter kan dock ingå i ett gestaltningstema och vara av andra arter än de som växer naturligt på platsen. Svenska frökällor och E-planter ska prioriteras.

Vid nyplantering är det av största vikt att planteringarna får en bra start. Får plantorna en snabb etablering och börjar växa och breda ut sig vinner planteringarna mycket i utseende och skötsel. Bra näringsrik växtjord plus bevattning gynnar plantorna och gör dem konkurrenskraftiga mot ogräs.

Princip för E22

Behovet av kompletterande vegetation i befintliga trafikplatser ses över. Exempelvis behöver trafikplats Hörby kompletteras med vegetation för att förstärka vägens linjeföring.

Förutom i trafikplatserna finns andra centrala avsnitt där kompletterande vegetation i vägområdet är nödvändigt. Vid Fogdarp i skärningspunkten mellan ny och gammal vägsträckning bör väglinjen stöttas med vegetation. Se principskiss!

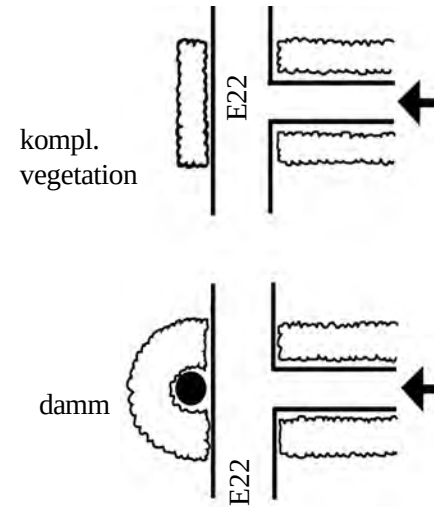
Även de befintliga alléer som ansluter till E22, exempelvis vid Trolle Ljungby, Årup, Sextorp och Elisefarm bör ses över. Som gestaltungsprincip bör alléerna få ett avslut med vegetation eller kanske en vattenspegel. Trädens kondition måste också utvärderas.

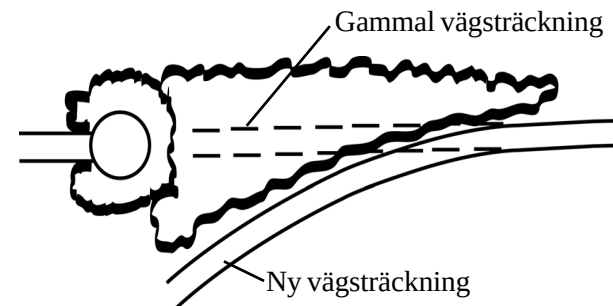
Befintliga tallar i området för Trafikplats Gualöv. Tallarna bör sparas i så stor utsträckning som möjligt.

Trafikplats Hörby. Trafikplatsen bör kompletteras med vegetation för att förstärka väg E22's linjeföring.

Möjlig gestaltungsprincip för nyplantering av vegetation som ger ett avslut av befintliga alléer.

Gestaltungsprincip för ny vegetation vid Fogdarp.

Vid trafikplats Hörby finns denna särskilt artrika vägkant. Enligt Vägverkets inventering domineras den av ärtväxter och gullris. Vägkanten hyser inga utrotningshotade arter. Därtill finns dock olika provytor med utplanterade örtpluggplanter.

Artrika vägkanter

Vid nysådd av slänter bör en lokalt anpassad frösammansättning användas. I och med Sveriges inträde i EU finns inga krav på att ett svenskt frömaterial måste användas. Det finns då stor risk att vissa av grässorterna inte klarar en övervintring i vårt svenska klimat och dör ut. För att vägkanterna ska kunna etablera en ängsflora och i framtiden bli artrika krävs att slåttern sker vid rätt tidpunkt. En för tidig slåtter medför att arterna inte hunnit fröa av sig och på så vis hindras en fortplantning. Slåtter ska ske med skärande redskap som samlar upp höet. På så vis utarmas marken på näring så att den lågväxande och mer artrika floran gynnas.

Princip för E22

Alla slänter ska täckas med 10 cm mager växtjord för en snabb etablering av vegetation. Växtjorden ska börja vid asfaltkanten men kan börja på 0 för att snabbast möjligt komma upp till 10 cm tjocklek. Detta för att även vägrenarna ska bli gröna. Slåtter, tidigast efter midsommar, ska ske på alla gräsytor för att i framtiden få en artrik fältflora i vägområdet.

Inventeringar av fältskiktet i vägkanterna utmed sträckan Hurva - Bromölla bör göras. Vid avbaning av befintlig växtjord ska denna sparas för att återanvändas, så att lokalt anpassad flora etableras på nytt.

4.5 Vägrummets möblering

Belysning

Trafikbelysning

Trafikbelysning ska i huvudsak användas i trafikplatser och ej utmed vägen i övrigt. Belysningsstolpar och belysningsmaster kan lätt dominera intrycket av ett vägrum och misspyda ett vackert landskaps- eller stadsrum varför placeringen och val av stolpar och armaturer är oerhört viktig. Belysningen ska ses som en helhet i förhållande till övrig utrustning i vägrummet.

Ett intressant referensobjekt är Tingstadsmotet norr om Tingstadstunneln i Göteborg. Där har vägrummet rensats från ett bärlinesssystem med 55 st spännmaster och istället ersatts med 9st specialdesignade högmaster. Kraven på luminansnivå är väl uppfyllda och jämnheten mycket god.

Effektbelysning

Genom effektbelysning av broar, byggnadselement eller vegetation i vägens närhet finns obegränsade möjligheter att förhöja trafikantupplevelsen och ge vägen en egen identitet. Med effektbelysning kan dramatik och mystik skapas åt ett vägavsnitt som annars upplevs monotont.

Medveten ljussättning av olika element i vägrummet ger ett behagligt spel mellan ljus och skugga som skapar rytm åt resan.

Trafikantens möte med staden, exempelvis Kristianstad och Hörby, kan scenograferas efter ett tydligt gestaltningstema.

Effektbelysning av ett vägrum bör dock ske med måtta och alltid med hänsyn till trafiksäkerheten.

Provbelysning ska alltid genomföras så att estetiska och tekniska aspekter kan vägas samman bland annat avseende faktorer som ljusstyrka, ljusriktning och färgtemperatur.

*Referensobjekt
Tingstadsmotet norr
om Tingstadstunneln i
Göteborg. Här har vägrummet rensats från ett bärlinesssystem med 55 st spännmaster och istället ersatts med 9st specialdesignade högmaster.
Belysningsprojektör Rajna Popovic.*

Exempel på effektbelysning av en bro.

Ett exempel på hur ljussättning kan skapa spänning och dramatik i vägrummet. Bilden visar belysning av en bergskärning nära Skövde utmed väg 49. Ljusättare Chatarina Hennig

Exempel på ljussättning av en spännande stålkonstruktion.

Princip för E22

Trafikbelysning

Vad avser belysning i trafikplatser måste omfattningen och placeringen av belysningsstolpar noggrant studeras. Belysningsstolpar på korsande broar undviks helst, i annat fall placeras de med fördel vid brons ändar och ej mitt på bron.

Positionsljus kan eventuellt ersätta konventionell belysning så att vägrummet får ett renare intryck framförallt dagtid. Referensobjekt Helsingborgs södra infart samt Tingstadsmotet i Göteborg.

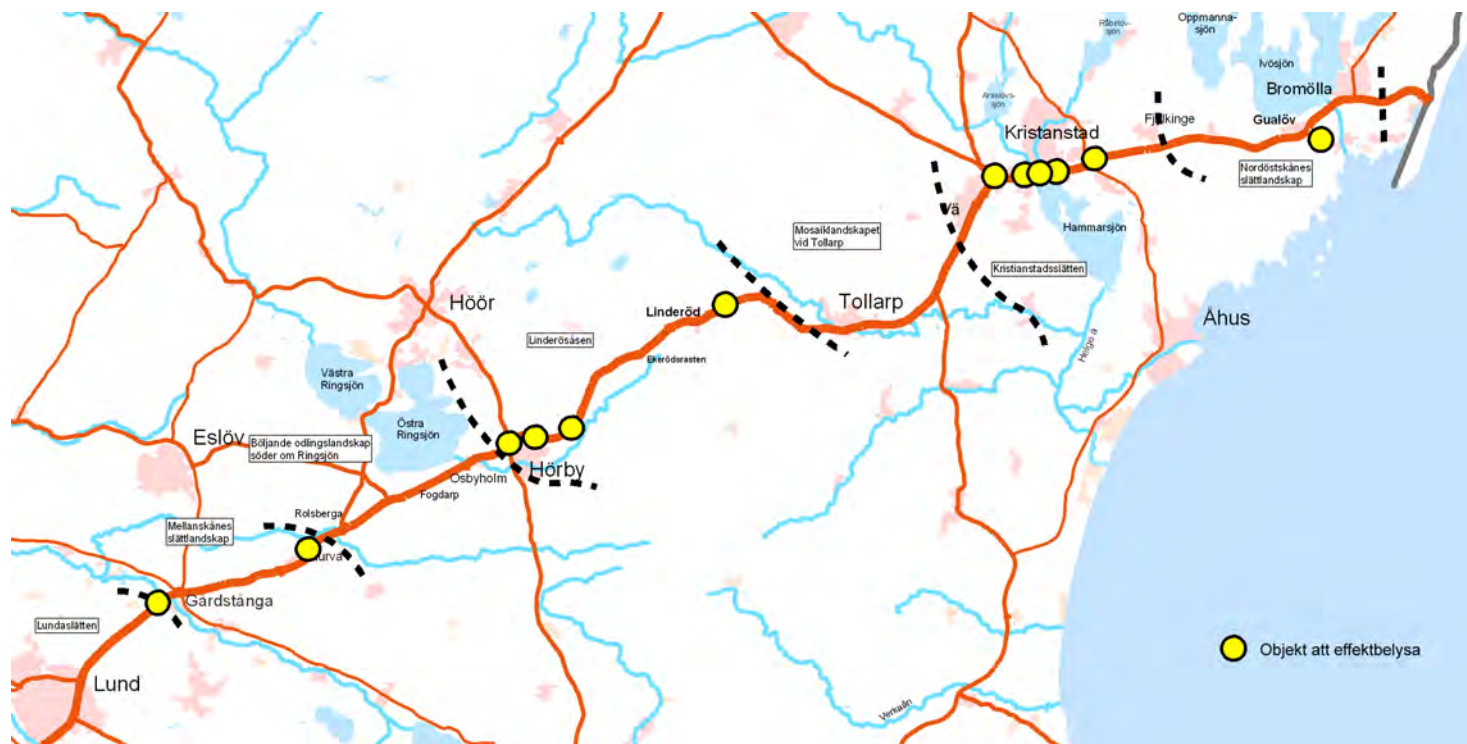
Effektbelysning

Utmed E22, sträckan Gårdstånga - Bromölla, föreslås ett flertal objekt / platser effektbelysas.

På kartan har lämpliga punkter markerats. Objekten har valts av tre olika anledningar; för att framhäva övergången mellan olika landskapstyper, för att förstärka och ge ett positivt intryck av städerna Hörby och Kristianstad, för att skapa extra dramatik och förstärka trafikantupplevelsen vid några särskilt utvalda punkter.

Följande objekt föreslås effektbelysas:

- Tre st broar som framhäver övergången mellan olika landskapstyper; bro över E22 vid Gårdstånga, Hurva samt i planerad trafikplats Linderöd nord. Ljussättningen av broarna ska framhäva form och konstruktion och bör ge ett minimalistiskt uttryck. Även koner och slänter bör ljussättas för att ange vägrummets form.
- Broar i trafikplatser vid Hörby och Kristianstad. Även dessa broar ljussättes på ett minimalistiskt sätt.
- Kraftledningsstolparna i trafikplats Norre He vid Hörby Fälad. Kontrasten mellan de stora dominerande stålkonstruktionerna och den ålderdomliga fäladsmarken är slående. Med effektbelysning ges platsen en spännande och positiv laddning nattetid.
- Tallarna i den nya trafikplatsen Gualöv kan med fördel ljussättas. De högresta tallarna har vackra stammar som kan framhävas med varmt ljus som ger en välkomnande känsla.
- Utvalda grupper av tallar längs hela skogspartiet söder om Gualöv. Ljussättningen kan ge en fin rytm åt vägavsnittet.
- Raden av popplar vid Helge å kan ljussättas så att speglingar i vattnet erhålles. Detta framhäver känslan av vatten, vilket är signifikant för Kristianstad.

Karta över lämpliga objekt / platser utmed E22 sträckan Gårdstånga - Bromölla som föreslås effektbelysas. Objekten har valts av tre olika anledningar; för att framhäva övergången mellan olika landskapstyper, för att förstärka och ge ett positivt intryck av städerna Hörby och Kristianstad, för att skapa extra dramatik och förstärka trafikantupplevelsen vid speciellt utvalda punkter.

Ett exempel på alternativt viltstängsel med stolpar utav trä.

Viltstängsel

Hur viltstängsel utformas och placeras i vägområdet har betydelse för trafikantens uppfattning av vägrummet. Det är viktigt att stängslet ges en harmonisk linjeföring som samverkar med vägens.

Viltstängsel utmed raksträckor kan göra att vägrummet uppfattas som en monoton korridor. En knyckig placering av viltstängsel medför att vägrummet upplevs som oharmoniskt.

Princip för E22

Placering av viltstängsel bör ske med stor omsorg. Målet är att stängslet ska synas så lite som möjligt för trafikanterna. Linjeberäkningar för utsättning av viltstängsel bör utföras, för att undvika en orytmisk knyckig linje. Viltstängslet ska placeras bakom befintlig vegetation där så är möjligt. Vilket är en fråga att utreda redan i arbetsplaneskedet eftersom det kan resultera i ett större

vägområde. I annat fall bör ny buskvegetation planteras framför stängslet, tex i skärningar. Där vägen går på bank placeras stängslet nere i vägbankens slänt så att det döljs för trafikanterna. Avslutning av viltstängsel och samordning med byggda element görs med omsorg.

Val av stängsel bör utvärderas. Ett viltstängsel med stolpar av trä kan vara ett alternativ till traditionellt stängsel. Likaså kan nät av trögrostande cor-tenstål ersätta traditionellt varmförzinkat.

Skyltar

Skyltar utmed våra vägar är ett nödvändigt inslag i vägmiljön. Vägmärken informerar trafikanterna om vilka trafikregler som gäller och varnar för faror medan vägvisning hjälper trafikanterna att hitta rätt. Reklam förekommer i varierande mängder utmed vägarna och är inte alltid av det slag att de ger viktig information till trafikanterna. Skyltar kan både öka och minska trafikantupplevelsen utmed en väg.

Vägmärken / Vägvisning

Vägmärken och vägvisning är nödvändiga och viktiga skyltar i vägmiljön. Skyltarna är i de flesta fall placerade i vägområdet och utgör ett självklart element i vägmiljön. Som trafikant är de kända och ger oss den information som behövs för att färdas tryggt och säkert på vägarna. Men även vägmärken och vägvisning kan placeras fel och på så vis bidra till att vägmiljön förfulas och vyer och målpunkter döljs.

Vid utsättning av vägmärken och vägvisning är det därför viktigt att tänka på hur och var de placeras. Skyltarnas antal bör minimeras. Framför allt är det de stora tavlorna på flera kvadratmeter som måste placeras med stor omsorg. Förutom att de kan störa eller förta en vacker vy är baksidan i många fall en stor grå yta som trafikanter i motsatt riktning får i sitt synfält. För att undvika detta är det viktigt att skyltarna förankras i landskapet. Skyltarna placeras med fördel så att de har vegetation i "ryggen". Skyltar bör inte heller placeras på ställen där andra blickfång eller sevärdheter drar till sig trafikantens uppmärksamhet.

Princip för E22

När vägen är terrasserad är det lämpligt att inventera skyltarnas planerade lägen och ev. justera läget med hänsyn till omgivningen.

4.6 Övrigt

Bild från Södra infarten till Helsingborg, där företaget Ramlösa tillåts profilera sig utmed vägen. Vegetation har gallrats bort för att visa upp stadens karaktäristiska varumärke.

Reklam

Reklam kan vara ett tillskott till miljön lika väl som den kan vara oerhört förfulande.

Reklam i våra vägmiljöer är ett svårt kapitel. Aktörerna är många och i dagsläget finns ingen övergripande lag för hur reklam ska hanteras. Tillståndsgivarna är olika myndigheter och det är inte helt lätt att veta vem som bestämmer vad. Vägverket har länge fört en dialog om hur reklamproblematiken ska skötas men frågan är fortfarande olöst.

Det som för närvarande gäller är följande:

Vägverket är tillståndsgivare för reklamskyltar som önskas placeras inom vägområdet. Utanför vägområdet är det länsstyrelsen som är tillståndsgivare. I dessa fall är Vägverket en remissinstans och kan överklaga länsstyrelsens beslut. Vad det gäller reklam inom detaljplanlagt område gäller PBL och kommunerna har hela ansvaret. I dessa frågor är inte Vägverket remissinstans och kan inte heller överklaga.

För att nå bästa resultat är det viktigt att en dialog mellan de olika myndigheterna kommer igång i ett så tidigt skede som möjligt. Det mest önskvärda är att i denna dialog komma fram till en gemensam syn på var och hur reklam ska tillåtas. I bästa fall kan den gemensamma synen dokumenteras i ett skyltprogram. I ett skyltprogram kan även vägmärken och vägvisning finnas med.

Princip för E22

Då E22 byggs om kommer Linderöd, Tollarp, Fjälkinge och Gualöv att få förbifarter. Hurva, Osbyholm och Hörby fick förbifarter vid en tidigare utbyggnad av E22 under 1980-talet. Förbifarterna medför att trafiken leds utanför samhällena och de riskerar att glömmas bort. Detta medför ett behov för orterna och dess näringsliv att visa upp sig och locka trafikanterna in till samhällena. Lockandet kan lätt leda till en oönskad mängd reklamskyltar framförallt vid avfarterna till samhällena.

Intressant exempel på konstnärlig utsmyckning i en vägmiljö.

Ett skyltprogram bör tas fram där mängden reklam och information bestäms. Skyltprogrammet ska också beskriva var och hur reklamen placeras. Här gäller samma regler som för vägmärken och vägvisning där förankring i landskapet är A och O.

Konstnärlig utsmyckning

Konstnärlig utsmyckning i vägrummet behöver inte bara vara det traditionella konstverket utan kan med fördel vara t ex belysning, planteringar, terrängmodellering och gallringsmetoder. Det viktigaste är att den konstnärliga utsmyckningen tas med i diskussionerna vid ett tidigt skede och blir en del av vägprojektet.

De vanligaste lägena för konst idag är rondeller och vid infarter till tätorter. Det kan kännas som naturliga lägen men platserna för konst borde kunna utökas. I vissa fall har konst använts som ”väckarklocka” i ensartade vägmiljöer med mer eller mindre gott resultat.

Princip för E22

E22 går genom ett varierat landskap med få monotona och ensartade vägmiljöer. Detta utesluter dock inte att vägmiljön skulle kunna förbättras ytterligare med fördel för trafikanterna.

Trafikplatser och på- och avfarter ges ett sammanhängande gestaltningstema där terrängmodellering, befintlig vegetation, planteringar, belysning och skyltning samverkar. Här skulle eventuellt en placering av konstverk kunna vara möjlig men bara om ett samarbete tas upp i ett tidigt skede och att diskussioner förs mellan beställare, konstruktörer, gestaltare och konstnär.

Utblick från väg E22 över Östra Ringsjön